

Kreativní centrum Káznice

Lucie Císařová

Jan Chocholáč

Veronika Dohnalová

Peter Kozáček

Petra Skřiváčková

Karolína Tichá

Michal Trnka

Michaela Zapletalová

Sabina Žochová

Autoři této školní týmové práce, která je jedním z výstupů projektu Partnerství subjektů meziuniverzitní studentské sítě (reg. č. CZ.1.07/2.4.00/31.0157) a na kterou se vztahují pravidla Operačního programu Vzdělání pro konkurenceschopnost v platném znění, berou na vědomí, že tato práce bude v odevzdané podobě volně a zdarma dostupná veřejnosti na webu projektu (<http://www.muniss.cz>). A dále berou na vědomí, že obsah této práce bude plně k dispozici k využití pro potřeby zadavatele tématu, které tým zpracovával.

Abstrakt

Projekt "Kreativní centrum – Káznice" se zabývá reálnou možností vybudovat ze staré budovy bývalé káznice kreativní centrum, které by lákalo ke koncentraci a spolupráci umělce z celého města a přilehlého okolí. Práce je zaměřena na jednotlivé sociální aspekty, které s danou problematikou souvisí a je rozdělena na několik částí. V jednotlivých částech práce se zabýváme charakteristikou samotného objektu bývalé káznice, jeho lokalizací, současným stavem objektu a analýzou zahraničních kreativních center. V dalších částech práce se dále soustředíme na samotný návrh kreativního centra týkající se jeho prozatímního provozu, organizační struktury, možností fungování tohoto centra a návrhem jeho právní formy. Cílem této práce je vypracovat návrhy na vznik a chod kreativního centra dle zadaných požadavků Magistrátu města Brna.

Klíčová slova: kreativní průmysl, kreativní centrum, brněnská káznice, Cejl, problémová oblast, brownfield

Abstract

Project "Creative centre - The Jail house" deals with real opportunity to build from the old building of the former The Jail house a creative center that would be attracted to the concentration and collaboration between artists from all over the city and surrounding areas. The thesis is focused on individual social aspects that relate to this topic and is divided into several parts. In the individual sections we deal with the characteristics of the object former The Jail house, its localization, current state of the object and analysis of foreign creative centers. In other parts of the work we focus on the actual design of creative center relating to its provisional operation, organizational structure, the possible function of this center and the design of its legal form. The aim of this work is to develop proposals for the establishment and operation of a creative center according to the specified requirements of Municipality the City of Brno.

Key words: creative industry, creative center, The Jail house of Brno, Cejl street, problem area, brownfield

KREATIVNÍ CENTRUM

Káznice

Obsah

Úvod	7
Kreativní/kulturní průmysl	9
Odvětví kulturního/kreativního průmyslu.....	10
Káznice.....	12
DNA lokality	12
Historie	13
Počátky Cejlu	13
Počátky káznice	14
Věznice v 19. století.....	15
Věznice na počátku 20. století.....	15
Věznice za 1. republiky	16
Věznice za protektorátu	17
Věznice po 2. světové válce až do dneška	17
Věznice dnes.....	18
Analýza lokality.....	20
Silné stránky	20
Slabé stránky	20
Příležitosti	20
Hrozby	20
Analýza vybraných zahraničních kreativních center	22
Creative Factory	22
NDSM.....	23
HOOGHIEMSTRA Business centre	23
Leipziger Baumwollspinnerei	24
KREATIV QUARTIERE RUHR	25
Stanica Žilina – Záriečie- kulturní uzel	26
Návrh kreativního centra	27
Prozatímní provoz	27
Návrh Organizační Struktury	28
Rada Kreativců a spolupráce s vedením KC.....	29
Praxe studentů	29
Dobrovolníci	29

Výběr do kreativního centra.....	30
Volba právní formy pro Kreativní centrum Brno.....	30
Příspěvková organizace	31
Občanské sdružení.....	32
Obecně prospěšná společnost	34
Obchodní společnosti	35
Kapitálové obchodní společnosti.....	36
Společnost s ručením omezeným.....	36
Akciová společnost	36
Doporučená forma právní subjektivity.....	37
Návrh na (ne)rozdělení Kreativního Centra Brno.....	37
Závěr	39
Příloha A – Trans Europe Halles.....	40
Příloha B – Výsledky online průzkumu.....	41
Použitá literatura a zdroje	46

Úvod

"Kultura poskytuje souřadnice dovolující aktérům
přisoudit smysl světu, v kterém žijí a ve kterém konají.
Opisuje, klasifikuje, odkrývá, spojuje a dává věcem systém."

Philippe d'Iribarne

Kreativní centra a kreativní průmysl se stal aktuálním tématem posledních let. Tak jako v ostatních státech Evropy, i u nás se kreativní průmysl začal rozvíjet a přinesl s sebou prostor pro různorodou umělecko tvorbu a projev.

Brno jako druhé největší město České republiky, počtem obyvatel největší město Moravy, je město s bohatou historií a pestrou kulturou. Zároveň se zde nachází významná umělecká škola, a to Janáčkova Akademie múzických umění. Proto není pochyb, že rozvoj kreativního průmyslu je zde potřebný.

Výhodou kreativních center je podpora začínajících podnikatelů v kreativních průmyslech, nabídka vhodných prostor, postupná revitalizace městských čtvrtí a možnost realizace kreativních nápadů a projektů

Naše práce je zaměřená na projekt vybudování kreativního centra v objektu bývalé káznice, která se nachází v městské části Brno-Střed. Jedná se sice o zanedbanou, ale velice zajímavou lokalitu. Její výhodou je velmi malá vzdálenost od centra města. Daný objekt je vhodný vzhledem k tomu, že se zde v minulých letech konaly různorodé akce jako například Dny evropského dědictví, Mezinárodní Workshop studentů architektury, výstava fotografií apod. V práci se seznamujeme s historií bývalé káznice a jejího okolí. Nezapomínáme na návrhy vedení kreativního centra, zabýváme se organizační strukturou i právní subjektivitou budoucího kreativního centra.

Kreativní/kulturní průmysl

Podle definice úmluvy UNESCO o kulturní rozmanitosti (Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů, 2005) zahrnuje kulturní průmysl všechna odvětví, která slučují tvorbu, výrobu a obchodování se zbožím a službami, jejichž osobitost spočívá v neporušitelnosti jejich obsahu kulurního charakteru.

Kulturní průmysl je průmysl, který přidává výsledkům duševní tvořivé činnosti hospodářskou hodnotu, zahrnuje zejména umění a aktivity paměťových institucí.

Kreativní průmysl je souhrnem odvětví, které jsou postavené na využívání výsledků duševní tvořivé činnosti z oblasti umění, kultury a dalších odvětví. Vytváří celý exploatační řetězec sahající od vytváření podmínek pro tvořivou činnost, přes výrobu až po restauraci jejích výsledků.

Význam kulturního/kreativního průmyslu:

- kulturní/kreativní průmysl produkuje a šíří širokou škálu obsahů, které publikum informují, vzdělávají a baví, a které se stále více zakládají na nových technologiích
- kulturní/kreativní průmysl generuje nové formy kreativity
- kulturní/kreativní průmysl a společenství tvůrců významně přispívají k podpoře kulturní rozmanitosti, k pestrosti výběru ze strany recipienta/konzumenta, k modelování identity a k podpoře interkulturního dialogu
- přispívá i k místnímu a regionálnímu rozvoji a sociální kohezi (přitahuje investice, vytváří nové kategorie zboží, prac. místa, předchází marginalizaci vzdálených nebo znevýhodněných regionů, apod.)
- trendy v kreativním a kulturním průmyslu se dynamicky mění v závislosti na rozvoji technologií, ale samozřejmě i požadavků konzumenta.

Odvětví kulturního/kreativního průmyslu

Hudební průmysl	Samostatní hudebníci, skladatelé
	Hudební a taneční soubory
	Vydavatelství nahrávacích nosičů a hudební vydavatelství
	Organizátoři divadelních a koncertních představení
	Provoz činohry, opery, divadla
	Jiné podpůrné služby odvětví, kultury a zábavy
	Maloobchod s hudebními nástroji a hudebninami
Knižní trh	Nezávislí spisovatelé
	Knižní vydavatelství
	Maloobchod s knihami
Trh s uměním	Nezávislí tvořiví umělci
	Obchod s uměleckými předměty (oceňování)
	Prodejny při muzeích a uměleckých výstavách
Filmový průmysl	Nezávislí jevištní umělci
	Filmová tvorba, televizní tvorba, videofilmy
	Půjčování filmů a nabídka videoprogramů
	Kina
Rozhlasový trh	Tvorba a výroba rozhlasových a televizních programů
Trh kreativního umění	Nezávislí jevištní umělci
	Nezávislí umělci
	Divadelní soubory
	Organizátoři divadelních a koncertních představení
	Provoz činohry, opery, divadla
	Varieté a divadla malých jevištních forem
	Jiné podpůrné služby odvětví kultury a zábavy
	Taneční školy
	Jiné kulturní a zábavné zařízení (cirkus, akrobati, loutková divadla)
Průmysl designu	Průmyslový design

	Design výrobku, módy, grafiky
	Komunikační design, reklamní tvorba
Trh architektury	Kanceláře architektů pro výstavbu a vnitřní architekturu
	Kanceláře architektů pro místní, regionální a krajinné plánování
	Kanceláře architektů pro zahradní a krajinářskou tvorbu
Trh tisku	Nezávislí novináři
	Korespondenční a tiskové kanceláře
	Vydavatelé knižních adresářů
	Vydavatelství novin
	Vydavatelství časopisů
	Ostatní vydavatelství
Reklamní trh	Reklama, reklamní tvorba
	Reklama, zprostředkování reklamy
Průmysl softwaru a her	Vydavatelství softwaru
	Poradenství a vývoj softwaru
Ostatní	Nezávislí restaurátoři
	Knihovny, archivy
	Provoz pamětihodností
	Botanické a zoologické zahrady, přírodní parky, jeskyně
	Hvězdárny a planetária
	Vystavovatelé a zábavní parky

Zdroj: Preskupenie čiastkových štatistických skupín podľa čiastkových trhov kreatívneho priemyslu, Štatistický úrad Slovenskej republiky (2011)

Káznice

DNA lokality

Budova káznice se nachází na pomezí čtvrtí Zábrdovice a Husovice spadající pod městskou část Brno-Sever (viz obrázek č. 1). Lokalita spadá do problémové obytné zóny, která přímo navazuje na historické jádro města Brna. Okolí je tvořeno převážně vícepatrovými činžovními domy obývanými hlavně romským etnikem a sociálně slabšími vrstvami obyvatel. V současné době probíhá revitalizace území na základě Integrovaného plánu rozvoje města Brna (IPRM).¹ Ta má za cíl zmírnit sociální nerovnosti v této lokalitě, hlavně zvýšenou dlouhodobou nezaměstnanost, nízkou úroveň vzdělání a nízkou úroveň ekonomické aktivity.

Lokalita se také potýká se sociálně patologickými jevy, jako je kriminalita, delikventní chování, závislost na drogách či gamblerství. Současně chce město v rámci IPRM zmírnit zvýšenou zátěž životního prostředí ovlivněnou bezprostřední blízkostí malého městského okruhu a s ním spojenými negativními externalitami (exhalace, hluk, prašnost).

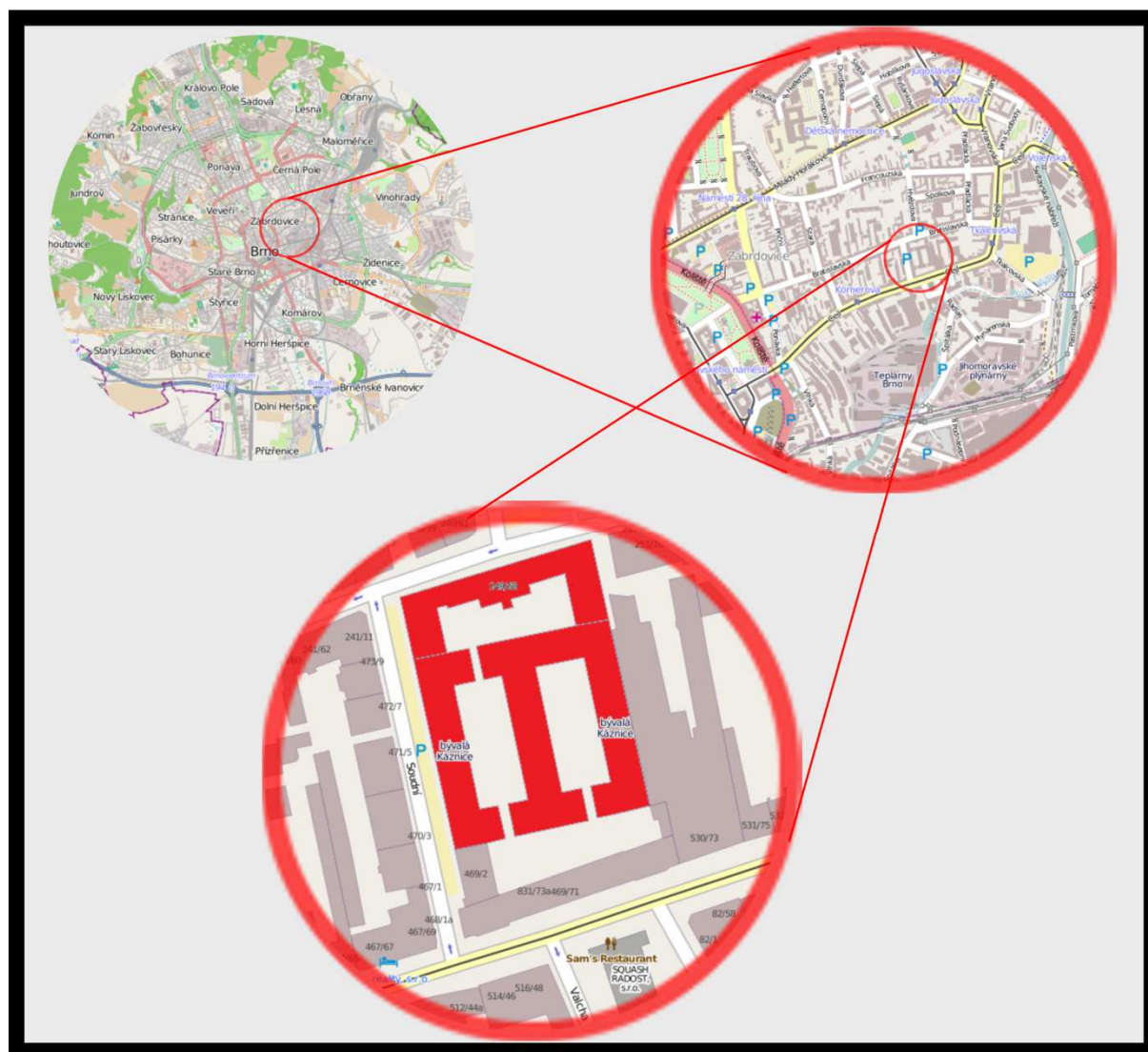
To, že se jedná o problémovou oblast, dokazuje mimo jiné i průvod pravicových radikálů ulicemi této čtvrti 1. května 2011. Zejména příznivci Dělnické strany sociální spravedlnosti tehdy chtěli dát najevo svůj výrazný nesouhlas s pobytem místní komunity a jejich účastí na postupné devastaci této lokality. Na podporu místních obyvatel však tehdy přišlo množství řadových občanů nejen z Brna a mnohonásobně tak převýšili počet extremistů. Brněnská občanská společnost tak učinila výrazný krok k nápravě atmosféry v této oblasti a ukázala tak místní komunitě pochopení k jejich tíživé situaci.

I přes nepříznivé klima oblasti zde můžeme nalézt celkem rozvinutou infrastrukturu. Na ulici Cejl, jež tvoří hlavní komunikační páteř této oblasti, se nalézají řada malých obchodů a pohostinských zařízení, vedou tudy koleje tramvajových linek MHD, ve čtvrti se nachází okresní soud a finanční úřad. V bezprostřední blízkosti káznice sídlí denní centrum pro lidi bez domova, střední odborné učiliště, centrum sportu a volného času, školicí centrum katastrálního úřadu, Úřad městské části Brno-Sever, Museum romské kultury, Muzeum loutek a Divadlo Radost.

Vytvoření kreativního centra tak zcela jistě zapadne do již rozběhnutého konceptu revitalizace městské části. Podpoří růst kreativního průmyslu, umožní tak ekonomický rozvoj lokality a s ním spojené pozitivní sociální změny (zvýšení zaměstnanosti, zapojení místní komunity do volnočasových aktivit apod.).

¹ Integrovaný plán rozvoje města Brna

Obrázek č. 1: Pozice budovy káznice v problémové oblasti

Zdroj: OpenStreetMap.org

Historie

Počátky Cejlu

Počátky dnešního Cejlu sahají do daleké historie. Tato oblast začala být oficiálně osídlována v letech 1228-1239². Od této doby se do oblasti začali stěhovat lidé a toto osídlení bylo známo pod názvem Ponava. Jméno se udrželo až do středověku, kdy se z osídlení stala jakási svobodná, převážně zemědělská ves, která nepodléhala pravomocem městské jurisdikce. Došlo-li k vážnějšímu trestnému činu, řešil ho sice městský rychtář, ale veškeré pokuty šly do pokladny místního probošta. Právě proboštovi se zodpovídal nižší (místní) rychtář, který měl za úkol zabývat se lehčími zločiny.

² Kuča, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*, 2000

Název Cejl se v historii objevuje poprvé až v letech 1348 a 1360. Slovo pochází z německého výrazu Zeile (řada) a zcela vystihuje tehdejší charakter výstavby domů. Tento urbanistický styl lze s menšími výjimkami pozorovat na Cejlu v podstatě dodnes. Správu nad Cejlem vykonávala brněnská kapitula. Od roku 1500 docházelo k povolávání nových řemeslníků na Cejl, což mělo za následek další zhuštění výstavby. V roce 1645 byla celá ves v rámci příprav na obléhání Švédy vypálena. Později však došlo k její obnově. V 18. století se na (Dolním) Cejlu začínají objevovat první textilky a tak došlo k postupné přeměně oblasti na dělnické předměstí. K tomu se připojilo ke konci století i nově vzniklý Horní Cejl a v roce 1850 došlo k jejich oficiálnímu připojení k Brnu.

Počátky káznice

V roce 1772 byl položen základní kámen káznice a budova tehdy zásadně ovlivnila urbanistický charakter Cejlu. Jednalo se o obrovský čtyřkřídlý blok, jehož součástí byla i kaple Nanebevzetí Panny Marie, který stál naproti kapli sv. Anny.³ Funkce budovy byla na krátkou dobu změněna a roku 1778 sem byli přemístěni sirotci tehdejšího jezuitského řádu. Nicméně v roce 1784 panovník Josef II. sirotčinec zrušil, ještě téhož roku došlo ke klasicistní přestavbě budovy⁴, a o 2 roky později nechal do káznice převést lehčí zločince ze Špilberku.

O poměrech ve věznici v této době si můžeme udělat představu na základě informací z deníku jakobínského vězně Ference Kazinczyho. Kazinczy byl od 7. října 1795 vězněn na Špilberku, kde byly životní podmínky takové, že až onemocněl⁵. Puch zatuchlý nevětraného žaláře mu brzy nadmul žaludek natolik, až byl téměř neschopný vstát. Ani postel do kobky nedostal. 21. prosince byl pak převezen do káznice na Cejlu, kde se jeho životní podmínky o mnoho zlepšily. Svou celu popisuje následovně: „Naše okno je malé a tak vysoko, že když na ně chci dosáhnout, musím dát židli na stůl, a když vystoupím na židli, dosáhnu k onu sotva loktem. Má mříže, ale bez drátů. Naše cela je opatřena dvěma dveřmi a dvěma zámky. Od jednoho má klíč direktor, od druhého kontrolor. Na naší chodbě stojí na vartě brněnský voják. K obsluze máme tři invalidy.“⁶ Kazinczy chodil také každý den na hodinové vycházky do zahrad. Kromě toho se s ním přátelil nejenom personál věznice, ale jejich rodiny, takže vězni mohli získávat nové informace tím způsobem, že se postavili k oknu, pod kterým se procházely dcery nebo ženy místních zaměstnanců a hlasitě si vyprávěly. Kontrolorova žena

³ Tato kaple byla později přestavěna na školu.

⁴ Kudělková, Lenka, PhDr. *Moravsko-slezská věznice*. Encyklopedie dějin města Brna. [online] Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=118, [cit. 2013-04-16]

⁵ Kazinczy, Ferenc. *Ferenc Kazinczy a Brno (vězeňský deník Ference Kazinczyho a jeho pobyt v Brně)*. 2000

⁶ Kazinczy, Ferenc. *Ferenc Kazinczy a Brno (vězeňský deník Ference Kazinczyho a jeho pobyt v Brně)*. 2000, str. 53

dokonce pomáhala vězňům posílat dopisy z vězení. To ale skončilo díky aféře jiného vězně. Ten odmítl její pomoc a poslal psaní jiným způsobem, který ale nedosáhl úspěchu. Dne 22. června 1799 byl poslán na cestu do věznice v Kufsteinu.

Věznice v 19. století

V letech 1843 až 1846 byla budova trestnice výrazně přestavěna. Došlo k vybudování nového křídla, díky čemuž se vyrovnala linii hlavního průčelí se stavební čarou ulice. Autorem těchto plánů byl architekt Zemského stavebního ředitelství Joseph Seifert, za realizaci odpovídal stavitel Josef Jakob. Přestože byla budova ve 2. polovině 19. let znovu upravována a došlo ke zničení mnoha působivých detailů, lze stále při bedlivém pozorování stavby spatřit základní Seifertův koncept. Ten zahrnoval mohutný krychlový tvar uliční fronty s postranními rizality, tj. „předsunutými částmi průčelí stavby po celé její výšce.“⁷ Horní část pak byla překlenuhla korunní římsou. Za portálem se nacházel trojčlenný vjezd vymezený dórskými sloupy. Ty tehdy platily za velice typický prvek brněnské architektury.

V roce 1868 došlo k částečné přestavbě tzv. zemské robotárny. Tento úkol měl na starost architekt Moritz Kellner von Brunnheim.⁸

Věznice na počátku 20. století

Ve 20. století je věznice spojována se známou osobností, Jindřiškou Wurmovou⁹. Kromě záliby v literatuře se aktivně věnovala propagaci mírových aktivit. V roce 1912 založila Mírovou jednotu, od roku 1923 působila dokonce jako člen Mezinárodní mírové rady v Ženevě a také se stala zastupitelkou Československa v Unii společností pro Svaz národů v Bruselu.

Přestože se Jindřiška zaměřila svým zájmem na budování světového míru, nebyla to jediná oblast, v níž dosáhla úspěchů. V roce 1911 zemřela Milada Wurmová, její dcera. Miladina smrt měla zásadní vliv na další život celé rodiny. Jindřiška se od této doby začala realizovat i v sociálních oblastech. Tento zájem ji přivedl právě i do věznice na Cejlu, kam od roku 1933 začala pravidelně docházet a promlouvat k vězňům. Na přednášky do káznice docházela poté několik let a měla zde i slavnostní proslovy, například při příležitosti oslavy 7. března, účastnila se i božího hostie v žalářní kapli atp.

⁷ ABC Slovník cizích slov. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rizalit>, [cit. 2013-04-16]

⁸ Zatloukal, Pavel. *Brněnská architektura 1815-1915 průvodce*. 2006

⁹ Moravský zemský archiv v Brně, fond G71

Jindřiška Wurmová spolupracovala i se sestrou Petra Bezruče, který ve věznici na Cejlu také strávil nějaký čas, přestože byl nevinný¹⁰. V roce 1915 se dostala na stůl c. k. úřadu pro dozírání na válku báseň, která velebila cara a považovala jeho armádu za osvoboditele Českého národa. Text byl podepsaný zkratkou P. B. Existovaly také určité indicie, které naznačovaly, že by se mělo jednat o osobu Petra Bezruče. Proto byl 4.8. 1915 vydán příkaz ke stíhání tohoto člověka. V té době ovšem nikdo nevěděl, že pod jménem Petr Bezruč tvoří brněnský poštovní úředník Vladimír Vašek. Policejním úřadům v Brně trvalo přesně měsíc určit jeho identitu. Nakonec byl ale předvolán. Hned na začátku se Vladimír Vašek doznal, že je skutečně Petrem Bezručem, autorství pohoršující básně ale rezolutně popřel. I přesto byl ale poslán do Vídně do k soudu a následně do posádkového vězení na Hernalsgürtel, přezdívaného jako Vídeňská bastila nebo Věž smrti. 29. ledna 1916 byl Petr Bezruč deportován do brněnské věznice na Cejlu. Tam pobýval skoro celý měsíc. Společnost mu zde tvořili samí zločinci a spodina. Nakonec byl ale uznán nevinným a 25. února propuštěn na svobodu.

Věznice za 1. republiky

Po vzniku Československé republiky byl přejat justiční a vězeňský řád Rakousko-uherské monarchie, který byl od roku 1919 zdokonalován.¹¹ V roce 1930 vydalo československé Ministerstvo spravedlnosti publikaci *Vězeňství v Československé republice*, z které se můžeme dozvědět tehdejší rozdělení věznic. Káznice na Cejlu byla označena jako věznice krajského soudu s průměrným obsazením nad 200 vězňů (typ A)¹². Tento typ zařízení zaměstnával 2 úředníky vězeňské správní služby a 1 inspektora vězeňské stráže. Vězni museli vstávat každý den v 6:00 ráno. V 6:30 se podávala snídaně. Od 7:00 do 11:30 se trestanci věnovali práci, po které následoval oběd a pauza. Od 13:00 se šlo opět do práce, odtud k večeri a v 18:00 byli vězni uzavřeni zpět do svých cel, kde až do povinné večerky ve 21:00 odpočívali. Podle chování byli vězni rozděleni 3 tříd s různými výhodami. Byla určena také přesná hierarchie kárných trestů, na jejichž základě vězni dostávali a zároveň také ztráceli možnost přejít do vyšší disciplinární třídy a tím získat větší práva.

V tomto období byla věznice na Cejlu obsazena nad 100% své předpokládané kapacity. Přeplněnost věznice byla tak enormní, že se o ní zmiňuje i časopis *Moravské slovo*,

¹⁰ Pračka, Břetislav; Králík Oldřich; Dvořák, Jaromír. *Bezručův Proces: Soudní a úřední dokumenty 1915 – 1918*. 1962

¹¹ Kýr, Aleš, PhDr. *Historie vězeňství*. [online]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>, [cit. 2013-04-18]

¹² Ministerstvo spravedlnosti. *Vězeňství v Československé republice*. 1930

který vyšel 20. července 1934¹³. „Věznice krajského trestního soudu v Brně, která prodělala již mnohokrát velkou zatěžkávací zkoušku, neprodělala však dosud to, co nyní. V posledních deseti letech nebyl stav v této věznici tak velký, jako je právě v přítomné době. Právě podle dnešního záznamu je v trestu i vyšetřovací vazbě krajského trestního soudu v Brně přesně 549 osob. Tento počet je přímo rekordní a bývá zaznamenán zpravidla jen zřídka.“ Dál se článek zmiňuje o dr. Františku Toufarovi, vedoucím presidia věznice od roku 1919 do března 1934, kterého viní z nečinnosti v době jeho působení a činí ho zodpovědného za současný stav věznice. Toufar se však hájí v novinách Rovnost, které vyšly 28. července 1934. Ve svém projevu tvrdí, že agitoval u Ministerstva spravedlnosti, provedl potřebné analýzy a vytvořil akční plán výstavby nové budovy. Přes veškerou snahu mu však ministerstvo nevyčlenilo v rozpočtu potřebnou částku na stavbu nové věznice, proto k její realizaci nedošlo.

Věznice za protektorátu

V roce 1939 došlo k rozpadu samostatné Československé republiky a byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava¹⁴. Organizace a vězeňská správa, stejně jako justiční a vězeňský systém si zachoval v podstatě dosavadní podobu. Vězeňské budovy, tedy i budova krajského soudu na Cejlu, byly využívány gestapem. Ve věznici bylo zřízeno dvojí vedení, české a německé. České mělo na starost provozní činnost, německé pak zodpovídalo za využívání věznice pro vazební účely nacistických soudů a zároveň i vyšetřovacích pro gestapo.

Věznice po 2. světové válce až do dneška

Po skončení 2. světové války se rozhodování o umístování do věznic přesunulo do rukou revolučních národních výborů. Tato odpovědnost jim zůstala skoro dva roky, teprve až ke konci roku 1945 se správa a organizace soudních věznic a trestních ústavů dostala opět do kompetence Ministerstva spravedlnosti. V tomto období byly zřízeny také tzv. Mimořádné lidové soudy, které vynášely rozsudky nad nacistickými zločinci, kolaboranty a zrádci, tedy nad retribučními vězni. Často se jednalo o trest smrti. V Brně bylo vykonáno celkem 37 poprav.¹⁵

V tuto dobu už se ale do věznice začali dostávat i noví političtí vězni. Příkladem může být pan Zdeněk Křivka¹⁶. Pan Křivka spolupracoval se skupinou, která pomáhala převádět lidi

¹³ *Přeplněná věznice krajského soudu v Brně* Moravské Slovo, 1934

¹⁴ Kýr, Aleš, PhDr. *Historie vězeňství*. [online]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>, [cit. 2013-04-18]

¹⁵ Staněk, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích 1945 – 1955*, 2002, str. 84

¹⁶ Mareček, Lubomír. *Po šedesáti letech vstoupil do míst, kde ho věznili*. [online]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/po-sedesati-letech-vstoupil-do-mist-kde-ho-veznili-fs6-/brno-zpravy.aspx?c=A090915_142051_brno_dmk, [cit. 2013-04-19]

přes hranice, rozšiřovala protisocialistické letáky apod. Za tyto činy byl odsouzen na 18 let těžkého žaláře. V Brně na Cejlu strávil rok ve vazbě, odtud byl pak deportován do uranových dolů v Jáchymově. Poměry v brněnské káznici se, podle jeho slov, od pádu protektorátu příliš nezměnily. V podstatě k jediné zásadní přeměně došlo v tamní barokní kapli. Místo oltáře je zde vyobrazen tank, namísto Božího oka zase voják s rudým praporem sedící mezi oblaky. Podmínky na celách však zůstávali takřka nezměněné. Pan Křivka vzpomíná, že „V místnosti pro pět lidí nás bylo bezmála čtyřicet. Dva džbány vody pro všechny na den a v rohu kýbl jako latrína.“ I popravy na Cejlu pokračovaly. Za rok, který strávil pan Křivka v trestnici, jich bylo údajně 7. Odsouzení byli pověšeni vždy brzy zrána, nikdo z ostatních vězňů se v té době nesměl ani přiblížit k oknu, všude bylo plno dozorců připravených zastřelit ty, kteří neuposlechli. Političtí vězni na Cejlu si vypěstovali určitou sounáležitost k sobě a solidaritu mezi sebou. To se projevilo například 7. března 1950, na 100. narozeniny T. G. Masaryka. Tehdy se celá budova rozezněla zpěvem české hymny. Samozřejmě vše proběhlo k velké nechuti dozorců, kteří byli opět v pohotovosti zastřelit kohokoli.

V roce 1956 byla založena nová vazební věznice v Brně, čímž se vlastně ukončila činnost věznice na Cejlu.¹⁷ Budova se ale dál využívala. Ještě ve stejném roce byly prostory věznice přiděleny rozrůstajícímu se Moravskému zemskému archivu, který zde působil až do roku 2007, kdy byla v Bohunicích vystavěna nová, moderní budova, kam byl depozitář z Cejlu přestěhován.¹⁸

Věznice dnes

Dnes je věznice v žalostném stavu. Podle informací z magistrátu byla budova uzavřena většímu počtu návštěvníků z důvodu jejich bezpečnosti. V současné době zde probíhá technický výzkum a plánuje se rekonstrukce spojená s vybudováním kreativního centra.

Velká část objektu je ve zlém technickém stavu a má narušenou statiku. Tato část se nedá využívat a je potřebné, aby byla zrekonstruovaná. Zbytek objektu bychom mohli klasifikovat jako ne moc dobrý technický stav (nehrozí zde bezprostřední ohrožení na životě). Tyto části by se mohly využívat pro dočasný provoz, ale jen za určitých podmínek, aby nemohlo dojít k ohrožení bezpečnosti a zdraví návštěvníků či pracovníků.

¹⁷ Kýr, Aleš, PhDr. *Historie vězeňství*. [online]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>, [cit. 2013-04-18]

¹⁸ Smutná, Kateřina, PhDr. *Historie archivu*. Moravský zemský archiv. [online]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/historie-archivu>, [cit. 2013-04-19]

Za současného stavu budovy je možné ji používat pro určité kulturní akce, jako například výstavy uměleckých děl, prostory pro sklad apod. Rekonstrukce objektu je nevyhnutelná, pokud by daný objekt měl fungovat jako kreativní centrum.

Doporučení:

- rozdělení rekonstrukce do vícero fází
- rekonstrukce nosných pilířů
- oprava fasády
- náhrada střešní krytiny
- výměna oken
- rekonstrukce elektroinstalace

Obrázek č. 2: Letecký snímek budovy káznice

Zdroj: Mapy.cz

Analýza lokality

Vymezené území je charakteristické především tím, že má podobu sociálně vyloučeného prostředí, ve kterém žije nesourodá skupina obyvatel. Největší skupinou jsou Romové, kterých se tu nachází okolo 4000.

Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats analysis

Silné stránky

- rozloha kreativního centra, dostatek místností pro dvojí zaměření kreativního centra (umělecké a podnikatelské)
- skvělá dopravní dostupnost
- objekt má tradici, je historicky významný
- studentské zázemí – 4 ubytovny v blízkém okolí

Slabé stránky

- méně rozvinutá lokalita pro život a trávení volného času
- chátrající objekt, chátrá i okolí budovy
- nedostatek parkovacích míst
- reputace lokality
- nutnost vysokého počátečního kapitálu k rekonstrukci

Příležitosti

- ochota města Brna podpořit revitalizaci problémové zóny, do které spadá i bývalá káznice
- možnost pronájmu bytů v okolí
- rozvoj kreativního průmyslu města Brna – podpora podnikavosti
- revitalizace městské čtvrti
- poptávka ze strany kreativců
- možnost udržet v Brně mladé nadějné talenty
- možnost propojit umělecké a business zázemí
- kulturní osvěžení dané lokality
- podpora zaměstnanosti v daném odvětví

Hrozby

- nebezpečné okolí (není zajištěna bezpečnost pohybu, parkování...)
- neatraktivní lokalita
- nepřízniví občané a jejich působení na chod kreativního centra

- statické problémy – nebezpečí úrazu, možnost nečekaného uzavření
- nedostatek financí
- ekonomická krize – snížený zájem investorů, pokles investic

Ze zpracované SWOT analýzy vyplývá, že objekt bývalé káznice má mnoho silných stránek a existuje množství příležitostí pro jeho smysluplné využití. Co se týče slabých stránek a hrozeb, rozhodli jsme se je potlačit soustředěním se právě na silné stránky a příležitosti daného objektu.

Uvědomujeme si absenci vysokého počátečního kapitálu potřebného pro opravu a zahájení plného provozu kreativního centra. Navrhujeme tedy zaměření kreativního centra rozdělit, a to na výnosnější a na méně výnosnou část.

Mezi výnosnější část kreativního centra bychom rádi zahrnuli společnosti, či Start-upy, které by se zabývaly podnikatelskou činností a pomáhaly by tak centru s rozvojem. Od těchto společností bychom vybírali poplatek za nájemné a zároveň příspěvek za případné dodatkové služby. Tyto firmy by byly předem vybírány na základě oboru jejich podnikání, na základě obratu, počtu zákazníků a jejich potenciálu do budoucna.

Za méně výnosnou část kreativního centra považujeme umělce, kteří by v budově našli své zázemí a pomáhali kreativnímu centru v revitalizaci trochu jiným způsobem. Umělecky zaměřená skupina uživatelů by nepomáhala peněžitě, ale „ručně“ – zkrášlovat kreativní centrum malbami, výzdobami, sochami a jinými umělecky hodnotnými počiny.

Kreativní centrum by tedy vzkvétalo za společného úsilí obou stran a výsledek by byl o to zajímavější.

Jako další možnosti financování shledáváme možnost oslovení sponzorů z řad společností. Jednalo by se buď o jednorázovou finanční podporu, např. za účelem CSR aktivit dané firmy, či o pravidelné prostředky. Jako protihodnotu můžeme nabídnout propagaci společnosti na akcích pořádaných v kreativním centru. Další možností je využití finančních prostředků čerpaných z fondů Evropské unie.

Analýza vybraných zahraničních kreativních center

Creative Factory

Lokalita: Rotterdam, Holandsko

Právní vztahy a management: Creative Factory uvádí na webových stránkách své partnery: Rabobank, Rotterdam University, Vestia, Albeda College, KPMG, ARA, etc. K partnerům dodávají, že jsou to rádci a kouči, neuvádí, zda jsou i finančními partnery nebo sponzory. V Creative factory se zabývají individuálně každou firmou (podnikatelem) a jejich potřebami, podle toho se snaží nabídnout ideální řešení. Každá firma také přináší svým provozem výhody pro celou Creative factory. Majitelem budovy je město Rotterdam, podobně jako v případě Kreativního Centra Brno, proto je pro nás objekt zajímavý.

Budova: původní název budovy je Maassilo, až do roku 2004, byla budova používána jako silo, poté zde nacházel noční klub a od roku 2008 si Creative Factory pronajímá 2.-7. patro budovy od města Rotterdam. V budově je mimo jiné centrální recepce, zasedací místnosti s projektory v ceně nájmu, místnosti pro pořádání akcí za příplatek. Je zde restaurant a velice zajímavá otevírací doba 24/7/365. V budově je k dispozici správce, který zodpoví případné dotazy.

Nájem a služby: nájem je relativně nízký díky systému placení za osobu a pracovní prostor. Jsou využívány krátkodobé smlouvy (na rok nebo půl roku) s krátkou výpovědní lhůtou (3 měsíce). Creative factory nabízí 2 typy využití pracovních prostorů v CF:

1. **Flexibilní pracovní prostor**, tj. pracovní stoly, jež jsou k dispozici 24 hodin 7 dní v týdnu, v ceně je přístup k internetu a soukromá skříňka na klíč. Tyto pracovní plochy se nachází na tzv. Fle islands, nájem je 111,11 euro za měsíc. CF zmiňuje, že tyto prostory jsou ideální pro začínající podnikatele.
2. **Stálý pracovní prostor**, v budově jsou dva typy stálých pracovních prostor, oba typy poskytují podobné vybavení a pracovní podmínky s jediným rozdílem v poloze pracovního prostoru.

Web: <http://www.creativefactory.nl>

NDSM

Lokalita: Amsterdam, Holandsko

Právní vztahy a management: V NDSM je vidět kreativní, kulturní a obchodní spolupráce a buduje se zde rostoucí komunita jednotlivců tvůrčích v kreativních odvětvích. Z webových stránek je patrný jeden, popřípadě dva náznaky organizační struktury. Je zde uveden kontakt na manažerku komunity, správce webových stránek a redakci, která je podle zdroje ještě ve fázi finalizace.

Budova: NDSM je historický pozůstatek největší loděnice v Amsterdamu, nyní se vyvíjí do kreativního centra na severním břehu řeky IJ. Ve velkolepém NDSM hangáru pracují umělci v takzvaném Kunststad (Art City) neboli „umělecké město“. Komunita NDSM má své muzeum historie, což je také inspirací pro nás v KC Brno.

Nájem a služby: V NDSM jsou možnosti nájmu jak renovovaných a moderně vybavených prostor, tak pronájmy prostor provizorních a jen částečně rekonstruovaných. Za každou z budov je zodpovědná kontaktní osoba, která podle všeho vyřizuje záležitosti ohledně nájmu, ale podílí se také na projektech spojených s budovou. NDSM se také prezentuje jako „Selfmade City“, což naznačuje nezávislost a řízení KC zainteresovanými členy. Ceny nájmu se na webových stránkách nenacházejí, nicméně je zřejmé, že jsou zde možnosti dražších i levnějších nájmu, jež odpovídají stavu budovy a také požadavkům klienta.

Web: <http://www.ndsm.nl/en/over-ndsm>

HOOGHIEMSTRA Business centre

Lokalita: Utrecht, Holandsko

Během naší exkurze do Holandska jsme měli možnost se podívat, mimo jiné, do inkubátoru Hooghiemstra v Utrechtu.

Tento objekt bývalé továrny Hooghiemstra byl v roce 1990 s podporou města Utrecht plně zrekonstruován. Vznikl tak moderní inkubátor pro společnosti podnikající v kreativním odvětví.

Hooghiemstra se zaměřuje především na začínající společnosti, tzn. společnosti, které nejsou v obchodním rejstříku zaregistrovány déle než 3 roky. Pro tyto začínající firmy byl vytvořen systém slev na nájmu prostor za metr čtvereční. Společnost začíná například s 30 % slevou na nájemném. Každý rok jejího působení se potom tato sleva snižuje.

Hooghiemstra nabízí společnostem různé velikosti prostor, od malých kanceláří až po velké místnosti. Firmy se během let mohou stěhovat v rámci budovy do vyšších pater či větších prostor. Osobně jsme navštívili 3 nejvyšší patra. Společnosti si cenily nejen výhledu, ale také moderních prostor, které jim zlepšují reputaci u potenciálních zákazníků, kteří sem přicházejí na osobní schůzky a konzultace. Navíc mají společnosti unikátní možnost upravit si prostory po svém a demonstrovat tak myšlenku či koncept svého podnikání.

V prostorách Hooghiemstry je spousta takzvaných meetingpointů, kde se mohou pracovníci různých firem setkávat a případně spolupracovat na projektech. Důraz je kladen na různorodost interiéru celé budovy. Každé patro je vymalováno v jiném duchu a vybaveno jinak. Všechny patra však sledují společný cíl, aby se pracovníci i zákazníci cítili co nejlépe. Mimo jiné společnosti, které sídlí v Hooghiemstra, považují za velkou výhodu i bezplatné prostorné parkoviště, které je jim a jejich zákazníkům k dispozici.

Kromě základního kritéria působení firmy méně než 3 roky, jsou společnosti vybírány na základě zaměření jejich podnikání a dalších kritérií. V případě plné obsazenosti prostor se vytváří čekací listina, na kterou jsou vybrané společnosti umístěny.

Web: <http://www.hooghiemstra.com>

Leipziger Baumwollspinnerei

Lokalita: Lipsko, Německo

Právní vztahy a management: V roce 2001 tento majetek odkoupili tři soukromí investoři, kteří v tomto prostředí viděli potenciál do budoucna - Florian Busse z Mnichova (Heintz & Co.), Tillmann Sauer-Morhard z Berlína a Bertram Schultze z Lipska (oba z MIB AG). V roce 2002 získali dalšího partnera – Karsten Schmitz z Mnichova.

Bertram Schultze zde funguje jako výkonný ředitel, dále je zde office manažer, správce nemovitostí, účetní a technický manažer.

Budova: Tento rozlehlý komplex staveb v minulosti sloužil ke zpracovávání bavlny a v různých formách zde činnost fungovala až do roku 2000. Přesto již v 90. letech 20. století zde prázdné místnosti využili první umělci, studia, výstavní místnosti, dílny a architektonické firmy. Kreativní centrum Leipziger Baumwollspinnerei se podobá situaci káznice v Brně, a to jak svou rozlohou, tak stavem. Tato budova byla sice v zanedbaném stavu, ale samotná konstrukce byla kvalitní, a proto bylo možné ještě nedostatečně upravené prostory nabídnout k pronájmu umělcům.

Nájem a Služby: Spinnerei se zprovoznilo díky pronájmu prostor umělcům, kavárně, galeriím a výstavním prostorům, kdy náklady na provoz byly poměrně nízké. Dále Spinnerei pomohla nadace Federkiel Foundation a známí umělci či organizace, kteří zde využili prostor k výstavám. V současnosti se zde nachází galerie umělců, kino, prostory určené pro výstavy, keramické dílny, místnost věnovaná historii komplexu apod.

Web: www.spinnerei.de

KREATIV QUARTIERE RUHR

Lokalita: Dortmund, Německo

Vzniklo z European Capital of Culture RUHR.2010 pod záštitou Evropského centra pro kreativní průmysl (ecce GmbH) a organizace Ekonomického rozvoje metropole Ruhr (wmr GmbH). Cílem byla podpora kreativních odvětví v Porúří a jeho okolí.

Zabývá se kulturními a kreativními odvětvími jako jsou: hudební průmysl, knižní průmysl, umění, výstavy, filmový průmysl, rádio, design, architektura, media, reklamní odvětví a software/ herní průmysl.

Hlavním mottem projektu není mluvit o někom, ale mluvit k někomu. Proto je systém používání neobsazených průmyslových prostor projednáván formou dialogu mezi městskou správou, aktéry v kreativním průmyslu, kulturním sektorem, nezávislou scénou a veřejnými a soukromými investory.

Skrze samotný portál www.kreativquartiere.de se setkávají zájemci o prostory a jejich poskytovatelé a společně prezentují veřejnosti konkrétní úspěšné projekty, které napomohly rozvoji okolních městských částí. Celá scéna představuje alternativní a vynalézavý způsob využití prostor a nápadů a umožňuje inzerci volných prostor zdarma. Probíhá zde také sběr přihlášek (žádostí), jak komerční tak nekomerční povahy. Oblast inzerce slouží nejen pro různé kulturní, kreativní ekonomické statky a služby, ale také pro propojení projektů z různých oblastí.

Díky tomu vznikla síť Kreativ Quartiere po celé oblasti Porúří. V jednotlivých městech jsou různě zaměřená centra slučující kreativce v různých oblastech. Například Dortmund díky tomuto projektu postupně přechází z oblasti těžkého průmyslu na oblast služeb a nových technologií. Tato metropole se postupně mění v centrum maloobchodu. Kromě businessu tu našli své místo i nezávislí umělci a kreativci všeho druhu. V městském centru se pořádají různé výstavy v bývalé tramvajové vozovně, další akce zase v „kulturkneipe“ Port Love. Animovaná ulice Brückstrasse slučuje lidi v oblasti módy a

designu. Tito kreativní lidé a nezávislí umělci tak společně mění největší město v Porúří v moderní kreativní metropoli 21. století.

Organizační struktura: Celá tato organizace spadá pod ecce GmbH (European centre for creative economy) a je tudíž vedena ředitelem této společnosti. Dále ji spravuje projektový manažer pro Kreativ Quartiere. Projektového manažera má i druhá organizace, pod kterou Kreativ Quartiere spadá – tedy společnost wmr (Economic development metropolieruhr GmbH). Dalším zaměstnancem je projektová asistentka. V každém městě pak mají agenturu, která spravuje ekonomickou agendu v dané oblasti.

Web: www.kreativquartiere.de

Stanica Žilina – Záriečie- kulturní uzel

Lokalita: Žilina, Slovenská republika

Právní vztahy a management: Toto malé kreativní centrum funguje pod záštitou občanského sdružení Truc sphérique (vznik roku 1998). Stanica je včetně zmíněného občanského sdružení podpořena také velkým počtem dobrovolníků, granty, fondy, celosvětovými nadacemi, ambasádami, soukromými sponzory, mediálními partnery a dále především celosvětovou sítí Trans Europe Halles a Anténou, jejichž jsou členy. Patří do mezinárodní sítě nezávislých kulturních institucí vzniklých na bázi občanských iniciativ zrevitalizovat prázdné průmyslové a obchodní objekty na prostory pro současné umění a kulturně sociální aktivity.

Stanica Žilina by pro projekt Brněnské káznice mohla být inspirací především ve směru financování a podpory její činnosti například členstvím v organizacích zaštiťujících rozvoj kreativních průmyslů. Nejedná se zde o hmotnou podobnost se situací káznice, spíše jde o ukázkou možností podpory ze strany různých organizací. Prostředí České a Slovenské republiky je charakterizováno podobným historickým vývojem a tudíž podobnými možnostmi dalšího rozvoje.

Budova: Budova Stanice je majetkem Železnic Slovenské republiky, která byla tomuto občanskému sdružení svěřena za symbolický nájem. Roční rozpočet tohoto občanského sdružení se přibližuje 400 tis. Eurům. Větší část z příjmu jde stále z grantových programů, ale každoročně zvyšují podíl samofinancování a podpory od soukromých sponzorů a dárců.

Nájem a Služby: Stále fungující železniční stanice je od roku 2003 spojením nezávislého kulturního prostoru, uměleckého inkubátoru a kolektivu aktivistů.

Web: www.stanica.sk

Návrh kreativního centra

Prozatímní provoz

Problematika prozatímního provozu je pro nás velice důležitá a proto jsme se také snažili ujistit, že je i proveditelná. Proveditelnost je možná jen za určitých podmínek, např. budova musí splňovat základní podmínky pro bezpečnost práce a musí zde být sociální zařízení. Další důležitá věc je majitel budovy, v našem případě město Brno.

Vzhledem k danému současnému technickému stavu budovy, nemůžeme využívat celý prostor. Daný objekt ale můžeme prozatím dostat do povědomí veřejnosti tím, že se zde vykonají jednoduché úpravy či drobné změny v rámci tohoto objektu, díky kterým veřejnosti připomeneme či odhalíme existenci této budovy.

Návrhy:

- Instalace nábytku do vnitrobloku centra: např. lavičky, křesla, židle, kola - s cílem přilákat návštěvníky,
- informace pro návštěvníky o historii budovy: informační cedule, dotykové obrazovky, nápisy spojené s historií budovy, stálá expozice věnovaná historii budovy,
- instalace zařízení pro akce venku: promítací plátno (letní kino), zastřešený prostor v případě špatného počasí,
- zavedení provozu kavárny/baru/občerstvení řešené prostřednictvím provizorního stánku (podobné můžeme vidět na hudebních nebo jiných festivalech),
- vyzdobení vnějších zdí káznice s cílem přilákat cílovou skupinu návštěvníků (inspirace např. u FAVU VUT), na vyzdobení popřípadě pozvat brněnské tvůrčí osobnosti a vytvořit performance v rámci např. Muzejní noci, cílem je dostat káznici jako KC do povědomí veřejnosti,
- k prozatímnímu provozu je nutná počáteční investice – základní bezpečnostní rekonstrukce a renovace povrchu na nádvoří/vnitrobloku a prozatímní sociální zařízení.¹⁹

Abychom to shrnuli, v rámci přiblížení kreativního centra široké veřejnosti je dobré organizovat různé akce, které by přitáhly pozornost návštěvníků a umělců.

¹⁹ Návrhy čerpány z webu <http://www.secondchanceproject.eu/static/start.php>

Navrhujeme pravidelné akce menšího rozsahu. Před rekonstrukcí například promítání filmů ve formě letního kina či po rekonstrukci promítání v prostorách kavárny. Dále také pár větších akcí během roku jako jsou výstavy, koncerty apod.

V neposlední řadě bychom rádi zmínili názor spřátelených tvůrčích osobností, které jsme z vlastní iniciativy navštívili v bývalém areálu brněnské Vlněny. Obyvatelé Vlněny se vyjádřili, že podobné prostory jako nabízí budoucí KC Brno, respektive budova bývalé káznice, by využili za základních podmínek (teplo, světlo, sociální zařízení), a to i v ne zcela zrekonstruovaných prostorách. Objevil se zde jeden názor na minulost budovy a její negativní atmosféru, jež by mohla ovlivnit kreativitu a tvůrčí schopnosti. Navrhujeme této otázce věnovat pozornost v budoucím výzkumu.

Návrh Organizační Struktury

Vzhledem k faktu, že potenciální kreativní centrum bude vlastnit město Brno, navrhujeme funkci manažera kreativního centra, který bude odpovědný městu a případně dalším společníkům. Bude mít na starosti řízení fungování kreativního centra.

Dále navrhujeme zřídit ekonomicko-právní oddělení, které bude spravovat finance a právní vztahy kreativního centra. Na úrovni ekonomického oddělení by dále působil asistent manažera, který by měl na starosti především propagaci centra a vedení marketingové strategie.

Další důležitá část je technický úsek, který bude mít na starosti bezproblémový chod budovy a zodpovídat za její technický stav. Součástí tohoto úseku by měli být i stálí údržbáři pro případ náhlé poruchy vzhledem k tomu, že se jedná o velký objekt. V rámci úklidu a specifické údržby celého objektu navrhujeme najmout externí firmu. Případné dotazy a operativní řešení nastalých problémů bude řešit správce. V budově se bude nacházet i recepce a informace v jednom, jež bude zajišťovat první kontakt s návštěvníky a předávat informace ohledně provozu KC.

Pro přípravu jednotlivých akcí pro veřejnost, jako jsou výstavy, menší koncerty, divadelní představení a další, by fungoval tým organizátorů kreativního zaměření (pokud možno). Tomuto týmu by byli k dispozici dobrovolníci a stážisti z různých zemí, kteří by zde mohli absolvovat svoji praxi. Kreativní centrum by se tak dostalo do povědomí i v zahraničí a umožnilo by to potenciální spolupráci se zahraničními umělci a organizacemi tohoto druhu. (viz. Praxe studentů, Dobrovolníci)

Rada Kreativců a spolupráce s vedením KC

Již v předchozích kapitolách jsme zmiňovali návrh na zřízení tzv. Meeting Pointu, kde se bude jak pravidelně, tak neplánovaně setkávat tzv. Rada kreativců složená z tvůrčích osobností a firem, které budou vzájemně komunikovat, spolupracovat, celkově přispívat k rozvoji KC a vytvářet nové projekty, které přitáhnou zákazníky a peníze pro komunitu a pro KC.

Meeting Point bude určen jak k neformálním setkáním tvůrčích osobností v rámci například oběda nebo odpolední kávy (bude zde kuchyňka a prostor pro stolování), tak jako oficiální místnost pro setkávání představitelů vedení KC, odpovědných představitelů města Brna a v neposlední řadě samotných nájemců KC, tedy představitelů kreativních odvětví a tvůrčích osobností.

Zde se budou alespoň jednou měsíčně řešit záležitosti KC jako celku a bude se upevňovat kooperace a vztahy mezi jednotlivými stranami. Cílem těchto setkání budou mimo jiné nápady na společné projekty, které přivedou nové návštěvníky a tím budou prospěšné jak pro rezidenty KC, tak pro vedení KC i pro zainteresované představitele města Brna, protože Brno je město kultury a KC Brno k tomu zcela jistě přispěje.

Praxe studentů

Vznikl zde velmi zajímavý nápad propojení spolupráce brněnské káznice se vzdělávací sférou. Existuje zde možnost zprostředkovat budoucím umělcům, designérům, marketingovým specialistům, architektům, zedníkům, malířům, elektrikářům a podobným studentům případnou praxi. Studenti praxi potřebují ke zvládnutí přechodu mezi studiem a realitou a budova káznice by proto mohla být ideálním prostorem.

Nejen, že káznice napomůže rozvoji studentům, ale i vzhledem k tomu, že potřebuje rekonstrukci, by tato cesta mohla být řešením, jak nejlevněji upravit některé části budovy, samozřejmě pod vhodným vedením zkušených pracovníků. Dále může KC Brno využít schopností mladých marketingových specialistů v propagaci KC Brno, je zde také možnost oslovit mladé designéry, ale i zahradní architekty s otázkou řešení zeleně a posezení ve vnitroblocích. Na základě této, pro obě strany přínosné, spolupráce bude určitě prostor pro získání dotací z evropských fondů.

Dobrovolníci

Úpravy budovy káznice by se mohl zúčastnit v podstatě kdokoli, kdo by nějakou měrou mohl přispět k rekonstrukci a činnosti káznice, ať už prací, materiálem či finančním obnosem. Tito

dobrovolníci by byli vítáni a registrováni za účelem případné zpětné drobné odměny v různých formách (sleva na vstupné na různé akce apod.).

Organizace práce dobrovolníků může probíhat skrze již zavedené dobrovolnické organizace, například v Evropské dobrovolnické službě (EVS – European Voluntary Service) funguje databáze projektů, na které se mohou dobrovolníci z celého světa přihlásit a zadavatel projektu je může či nemusí přijmout. Domníváme se, že využití této nebo jiné podobné organizace přinese prospěch pro KC Brno, jak ve fázi začátků prozatímního provozu, tak při případné potřebě pracovníků na projektech a událostech budoucích. Pro KC Brno také navrhujeme členství v Trans Europe Halles, což je kulturně zaměřená platforma na spolupráci mezi kulturními centry (viz Příloha A).

Výběr do kreativního centra

Firmy a tvůrčí osobnosti budou vybírány do KC podle kritéria podnikání v kreativním odvětví a také podle stáří firmy, budou preferovány začínající a mladé firmy a budou jim poskytnuty přiměřené typy nájmu. Na druhé straně navrhujeme začlenit i firmy již zavedené a úspěšné, ale nabídneme jim odpovídající typ nájmu, který pro ně bude finančně vhodný. Předpokládáme, že zavedená firma bude ochotna zaplatit vyšší nájem v prostorách, které budou zajímavé, zatímco začínající firma se bude soustředit na nejvýhodnější řešení.

Volba právní formy pro Kreativní centrum Brno

Volba právní subjektivity organizace je důležitým bodem v počátečním rozhodování, od kterého se dále odvíjí nejen organizační struktura, ale také způsoby a možnosti financování. Současně předurčuje a usměrňuje potenciální spolupráci a vztahy se subjekty jinými.

Kreativní centrum Brno v současné době funguje jako projektová skupina, připravující návrh na jeho realizaci a případný dočasný, provizorní, provoz. Existuje zde proto žádoucí prostor pro výběr vhodné právní formy a budování organizační struktury.

V této části návrhu řešení situace Kreativního centra Brno zvažujeme vybrané právní formy a na základě jejich posouzení se snažíme identifikovat ty, které se pro Kreativní centrum Brno jeví jako nejvhodnější. V úvahu jsou brány jak organizace veřejného sektoru (příspěvková organizace), tak nestátní neziskové organizace (o.s. a o.p.s.) a organizace sektoru ziskového, zejména kapitálové obchodní společnosti, jako je společnost s ručením omezeným a akciová.²⁰

²⁰ Ze zahraniční zkušenosti je zřejmé, že jsou Kreativní centra vlastněna a provozována soukromými subjekty ziskového sektoru. Protože však neznáme konkrétní zájmy města Brna a jeho motivaci osobně se podílet na

Příspěvková organizace

Příspěvkové organizace jsou institutem vzniklým v rámci právního systému socialistického Československa, proto totožná úprava takového typu právní formy v zahraniční prakticky neexistuje.²¹ Výjimku však tvoří Slovensko.

Dle právní úpravy rozlišujeme příspěvkové organizace zřizované územním samosprávným celkem (tedy obcí či krajem)²² a příspěvkové organizace zřizované státem.²³ V případě Kreativního centra Brno lze dále zvažovat pouze první úpravu příspěvkové organizace, neboť předpokládáme, že by zřizovatelem bylo samo město Brno, případně Jihomoravský kraj.

Hlavní činnost příspěvkové organizace vymezuje zřizovatel při jejím zřízení. Hospodaření takové organizace se potom řídí rozpočtem, který musí být sestaven jako vyrovnaný. Příspěvková organizace má k dispozici finanční prostředky získané vlastní činností, prostředky přijaté z rozpočtu zřizovatele, prostředky svých fondů, peněžité dary, prostředky poskytnuté z Národního fondu a ze zahraničí a také dotace podle § 28 odst. 2 zákona. Přičemž je organizace povinna zajistit, aby nezhoršila stanovený hospodářský výsledek (také proto se nesmí zavazovat k úhradám, které nejsou kryty jejím rozpočtem).

Příspěvkové organizace vytváří peněžní fondy,²⁴ jejichž zůstatky se převádějí do následujícího roku. Současně je však nakládání s nimi značně omezeno zákonem, zřizovací listinou a zájmy zřizovatele. Je to logický důsledek toho, že příspěvková organizace nakládá s veřejnými zdroji – z rozpočtu zřizovatele dostává příspěvek, na který ji vzniká právní nárok a je snižován či zamítnut z vážných důvodů (neřídí se však soukromým právem, ale rozhodnutím zřizovatele o výši příspěvku). Příspěvkové organizaci současně vzniká povinnost odvodu do rozpočtu. Omezení se týkají také možnosti smluv o půjčce či úvěru, které lze uzavírat jedině s předchozím souhlasem zřizovatele. Stejně tak není možné, aby příspěvková organizace zřizovala a zakládala další právnické osoby, anebo měla účast v právnické osobě, která je zřízena či založena za účelem podnikání.

řízení a fungování Kreativního centra Brno, do úvahy zahrnujeme také formy příspěvkové organizace a obecné prospěšné společnosti.

²¹ Lovětínský – Mylková. *Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy*. 2011, str. 1

²² Upraveno zákonem č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákonem č. 129/2000 Sb. 2 o krajích, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 128/2000 o obcích, ve znění pozdějších předpisů)

²³ Upraveno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Rezervní fond, investiční fond, fond odměn, fond sociálních a kulturních potřeb.

Příspěvkové organizace by měly být zřizovány za účelem naplňování veřejných zájmů, což těmto organizacím propůjčuje jistý punc veřejné prospěšnosti a významu. Z výše zmíněného lze usoudit, že výhodou příspěvkové organizace je její propojení se zřizovatelem (v našem případě městem, popřípadě krajem), který určitou měrou garantuje její stabilitu a zaručuje příspěvek ze svého rozpočtu. V současné době, kdy dochází ke snižování veřejných rozpočtů, stává se i tato výhoda nejistou. Zároveň se jedná o nemalou finanční zátěž pro samotné město, popřípadě kraj.

V konkrétním případě města Brna tuto právní formu nedoporučujeme. Město se dlouhodobě potýká s kritikou způsobu financování příspěvkových organizací, a to jak na straně vedení samotných příspěvkových organizací, tak především na straně nezřizované kulturní sféry města Brna. Dlouhodobě dochází ke zkracování výdajů městského rozpočtu na některé příspěvkové organizace a snižování renomé samotných zřizovaných institucí, což se může negativně projevit i na dobře zpracovaném a v zájmu veřejnosti vytvářeném projektu.

Pro samotné Kreativní centrum Brno jsou taktéž nevhodné výše zmíněné restrikce týkající se hospodaření příspěvkové organizace. Domníváme se, že takové zařízení by mělo disponovat širšími kompetencemi. Přímý vliv a kontrola ze strany zřizovatele se nadto projevuje i v managementu příspěvkové organizace. Kesner²⁵ uvádí, že je přerozdělování financí z veřejných rozpočtů maximálně omezující pro aktivní výkon řídicí role, související s nemožností plánovat zdroje na více let a s omezenou možností managementu organizace strukturovat vlastní rozpočty. Tedy poukazuje na vazby na rozpočtová pravidla komplikující ekonomické plánování na delší časové období. Negativně pak mohou působit i další předpisy, které se na příspěvkové organizace vztahují. Příkladem jsou stanovené limity mzdové politiky, kdy se stává složité zaměstnat vhodného manažera s odpovídající kvalifikací, jehož „cena“ běžně převyšuje možnosti stanovené tabulkovými platy. Je pak třeba v této otázce jedna se svým zřizovatelem. Kesner²⁶ v této souvislosti formuluje negativum příspěvkových organizací v obecné rovině jako: „neschopnost systematicky a cílevědomě usilovat o rozvoj lidských zdrojů a budovat zázemí kvalitního managementu, naopak tendence některých zřizovatelů k svévolným personálním zásahům.“

Občanské sdružení

Občanské sdružení je nejrozšířenější právní formou mezi nestátními neziskovými organizacemi. Na jedné straně to souvisí se stále velkým zájmem občanů o sdružování

²⁵ Kesner. *Marketing a management muzeí a památek*. 2005, str. 267

²⁶ Kesner - tamtéž

a prosazování svých zájmů prostřednictvím právnické osoby. Na straně druhé zde roli sehrává velmi snadný, finančně nenáročný a rychlý způsob založení občanského sdružení.

Činnost občanských sdružení je obecně upravena zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Na rozdíl od příspěvkové organizace, která je zřizována za účelem naplnění veřejných zájmů, a na rozdíl od obecně prospěšné společnosti, která musí poskytovat obecně prospěšné služby, nepodléhá občanské sdružení takovým omezením. Může se tedy věnovat jakékoliv činnosti, která není zakázána zákonem. Zpravidla se jedná o sdružení fyzických nebo právnických osob za účelem dosahování a ochrany společného zájmu. Podmínkou je, že se jedná o nenáboženské, nepolitické a nepodnikatelské sdružení, které svojí činností nepopírá nebo neomezuje osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení. Sdružení jsou právnickými osobami. Jejich členy mohou být jak fyzické osoby, tak i právnické osoby s výjimkou obcí.²⁷

Občanské sdružení se datem registrace stanov na Ministerstvu vnitra ČR stává samostatnou právnickou osobou. K založení je nutný, zjednodušeně řečeno, pouze tzv. přípravný výbor, který tvoří minimálně tři osoby, z nichž alespoň jedna je starší věku 18 let. Právní forma občanského sdružení nevyžaduje žádné počáteční vklady jeho členů, pokud tak oni sami nestanoví v registrovaných stanovách.

V případě Kreativního centra Brno se předpokládá zisková podnikatelská činnost. Občanské sdružení, které musí být nepodnikatelským sdružením, se proto na první pohled jeví jako nevhodné pro právní formu takového subjektu. Zákon ovšem občanským sdružením podnikatelskou činnost za účelem dosahování zisku umožňuje. Avšak musí se jednat o činnost vedlejší a její zisk musí být investován do hlavní činnosti organizace, kterou zakladatelé definovali ve stanovách. Výhodné jsou také jistá daňová zvýhodnění a osvobození, stejně jako i úlevy na správních poplatcích.²⁸ Občanská sdružení se mohou současně ucházet o granty z veřejných rozpočtů i přijímat sponzorské dary.

Pozitivem občanského sdružení je také větší volnost a nezávislost jeho zakladatelů. Zákon upravuje pouze obecné povinnosti a náležitosti, týkající se struktury organizace, financování či smluvních vztahů lze vymezit ve stanovách občanského sdružení. O to je jim třeba věnovat větší pozornost a předjímat některé situace, neboť pro efektivní fungování

²⁷ Škrabelová. *Když se řekne nezisková organizace. Příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 2002

²⁸ Osvobození např. od daně z členských příspěvků – zákon č. 586/1992 Sb., §19 odst.1 písm. a), od daně z příjmu v rámci činnosti, které vyplývají z poslání organizace, dotace, úroky vkladu na běžném účtu u banky – zákon 586/1992 Sb., §18 odst. 5, možnost snížení základu daně – zákon č. 586/1992 Sb., §20 odst. 7, od daně z nemovitosti – zákon 338/1992 Sb., od daně dědické, darovací a z převodu nemovitosti – zákon 357/1992 Sb.

občanského sdružení, které není jen malou zájmovou skupinou několika občanů, jsou propracované stanovy bezpodmínečné. Negativem je naopak vnímání této právní formy případnými partnery. Ta občanská sdružení, která dosud nemají vybudované jméno a image, se stále potýkají se škatulkováním mezi ryze občanské aktivity několika nadšenců (ve většině případů tomu tak skutečně je) a nemusí proto na obchodní partnery působit důvěryhodně.

Občanské sdružení proto není zcela nereálnou variantou právní formy Kreativního centra Brno. Především umožňuje-li sdružování právnických i fyzických osob, poskytuje nezávislost na zřizovateli a umožňuje volnost a kreativní řešení organizační struktury i náplně hlavní neziskové a vedlejší ziskové činnosti. Je-li však v zájmu Kreativního centra Brno ryze podnikatelská činnost, generující zisk, doporučujeme přistoupit k jiné právní formě typu společnosti s ručením omezeným, která je v oblasti kultury rozšířena např. v Rakousku či Anglii.

Obecně prospěšná společnost

Činnost obecně prospěšné společnosti upravuje zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Jan Dvořák²⁹ definuje obecně prospěšné společnosti následovně:

„[...] právnická osoba, která poskytuje veřejnosti prospěšné služby a její zisk nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců. Musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla společnost založena. Zakladateli mohou být fyzické osoby, právnické osoby a Česká republika.“

Stejně jako u občanského sdružení, i zde je ponechán poměrně velký prostor pro definování poslání a vymezení hlavní činnosti obecně prospěšné společnosti, které musí být uvedeno v zakládací listině. Zákon totiž definuje činnost obecně prospěšné společnosti velmi obecně jako poskytování veřejně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek (viz §2, odst. 1, b).

Zákon na obecně prospěšné společnosti klade vyšší nároky v případě organizačních a řídicích složek,³⁰ než je tomu u občanských sdružení. Avšak opět je ponechána volnost k úpravě některých záležitostí, týkajících se organizační struktury, poslání a financování (na

²⁹ Dvořák. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadle jinak. Kapitoly k tématu realizace divadla*. 2004, str. 78

³⁰ Zákon ukládá povinnost ustanovit správní radu, dozorčí radu nebo ředitele či revizora. U občanského sdružení jsou orgány organizace upraveny stanovami. Nejvyšším orgánem je valná hromada, mezi nimi řídí chod organizace výbor obvykle v čele s předsedou. Obecně prospěšná společnost má nadto v některých zákonem stanovených případech povinnost provádění auditu.

to je místo v zakládací listině a statutu organizace). Obecně prospěšné společnosti mohou také generovat hospodářský výsledek (zisk) v rámci své doplňkové činnosti,³¹ který však musí být reinvestován do hlavního poslání organizace, tedy na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla společnost založena.

Ze zákona současně vyplývá, že zakladatelem či spoluzakladatelem obecně prospěšné společnosti může být stát i územně správní celek jako kraj, město či obec.

Prostřednictvím statutu obecné prospěšnosti je potom možné dosáhnout i na veřejné zdroje prostřednictvím účasti v grantových řízeních. Současně je možné, aby obecně prospěšná společnost spolupracovala se subjekty soukromého sektoru. Další výhodou obecně prospěšných společností v porovnání s občanským sdružením je dojem vyšší serióznosti, jakou působí na samotné sponzory ze soukromého sektoru (zvláště pokud jsou spoluzakládány územně správními celky). Svou úlohu v tomto případě sehrává větší transparentnost, související s povinností zveřejňovat výroční zprávu a v zákonem stanovených případech nechat účetní závěrku zpracovat auditorem. Je s tím dále spojena větší stabilita a profesionalita v očích veřejnosti, než je tomu například v případě občanských sdružení.

Poslání Kreativního centra Brno může být formulováno jako obecně prospěšná činnost, avšak pokud by nedocházelo k jejímu naplňování, byla by organizace zrušena soudem. Zajímavé jistě je, že o.p.s. se vznikem osamostatňuje od svých zakladatelů. Znamená to tedy, že by město Brno mohlo být jejím zakladatelem a přitom ponechat volnost vedení/managementu organizace. Čímž by městu odpadly i případné starosti se způsobem vedení a fungování subjektu.

Opět je však třeba připomenout, že je-li zájmem z Kreativního centra Brno vybudovat ryze komerční projekt, není možné hledat útočiště ve vládních a nevládních neziskových organizacích.

Obchodní společnosti

Obchodní společnosti nejsou, na rozdíl od příspěvkových či neziskových organizací, tolik svázané legislativními omezeními (co se například užití zisku týče) a už v obchodním zákoníku³² je uvedeno, že jsou zakládány za účelem podnikání. Pokud má být Kreativní centrum Brno projektem komerčním, pak se volba některé z těchto právních forem přímo nabízí. Navíc zde existuje prostor pro budoucí úpravu zaměření centra, které nemusí mít

³¹ Vedlejší doplňková činnost může být mj. realizována v zájmu získání dalších finančních prostředků, lepšího využití zařízení či zvyšování kvalifikace zaměstnanců. Může se jednat o činnost na živnostenský list nebo jinou výdělečnou činnost.

³² Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

pouze komerční podstatu - společnost s ručením omezeným a akciová společnost mohou být založeny i za jiným účelem, než je podnikání (pokud to zvláštní právní předpis nezakazuje). Obchodní společnosti mohou být zakládány i jedinou osobou (fyzickou či právnickou), takže se opět nabízí možnost založit tento typ organizace přímo městem Brno.

Tradičně se obchodní společnosti rozdělují na společnosti osobní a kapitálové. Dle Janků³³ mají osobní (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost) výhodu v tom, že pro ně nejsou povinné počáteční vklady a nemusí tedy vytvářet základní kapitál. Na druhou stranu je pro společníky ze zákona předepsáno neomezené ručení a je nutná jejich osobní účast při realizaci jejich obchodního záměru. Taková forma tedy rozhodně není vyhovující pro subjekt, kterým je město Brno. To chce vystupovat primárně jako poskytovatel prostor.

Kapitálové obchodní společnosti

Jak už název napovídá, typickým rysem těchto společností je shromáždění kapitálu. Janků³⁴ vysvětluje, že svým charakterem jsou tyto formy obchodních společností vhodné tam, kde se společníci nehodlají osobně podílet na aktivitách společnosti. Vedení se pak svěřuje profesionálnímu managementu. Takováto forma právní subjektivity se nám proto pro potřeby Kreativního centra Brno zdá nejvhodnější.

Město, jako vlastník nemovitosti káznice, může právě tento objekt vložit jako základní kapitál, vybrat vhodné kandidáty na pozice vedení společnosti a chod centra kontrolovat pomocí orgánů společnosti jako je valná hromada nebo dozorčí rada.

Společnost s ručením omezeným

Forma pro malé a střední podniky vystačující s jedním nebo jen několika málo jednatelem v roli statutárního orgánu, vystupující za společnost. Zároveň osoba jednatele není v zaměstnaneckém poměru vůči společnosti, ale pracuje podle mandátní smlouvy či smlouvy o výkonu funkce. Tento model tedy nevyžaduje přímo nového zaměstnance, ale může být přiložen k pracovní náplni některého z již existujících postů v portfoliu obchodních společností s majoritní majetkovou účastí statutárního města Brna (Brněnské komunikace, Dopravní podnik města Brna apod.).

Akciová společnost

Nejčastěji využívaný typ obchodní společnosti pro firmy, zajišťující pro Brno základní služby infrastruktury – Technické sítě Brno, Spalovna a komunální odpady Brno, či už dvě výše

³³ Janků. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult*. 2008, str. 415

³⁴ Janků – tamtéž, str. 424

uvedené společnosti. Na rozdíl od první formy vyžaduje tato navíc zřízení kontrolního orgánů (dozorčí rady) a představenstva. Logicky se tím značně zvyšuje personální náročnost na vytvoření fungujícího managementu Kreativního centra.

Vzhledem k rozloze objektu káznice a jeho komerčnímu potenciálu považujeme tento typ za nevhodný. Kreativní centrum, i přes svůj možný přínos lokalitě a celému městu, nelze srovnávat se službami, jako je svoz odpadů nebo hromadná doprava. Tam tato právní forma své uplatnění jistě má. Pokud navíc vezmeme v potaz podmínku minimálního základního kapitálu u akciové společnosti 2 miliony korun (bez veřejné nabídky akcií), bylo by zřejmě nutné, aby budova káznice byla přímo majetkem společnosti, nikoliv už města. Tento krok nám přijde v případě možného neúspěchu konceptu Kreativního centra zbytečně riskantní.

Doporučená forma právní subjektivity

Römerová³⁵ ve své práci, kromě popisu samotného kreativního průmyslu, diskutuje i nad jeho umístěním – zisková či nezisková oblast. Obě oblasti se podle ní mohou úspěšně doplňovat, zvláště, když v dnešní informační době pomalu mizí rozdíly mezi komerční a nekomerční sférou (alespoň v oblasti umění). Jako příklad uvádí divadla, která, dříve podporovaná z veřejných zdrojů, postupně přešla na „ziskový model“. Proto zde vidíme příležitost už při budování Kreativního centra, které bude útočištěm pro lidi z kreativních průmyslů, aby bylo samo od začátku bráno jako komerční projekt. Podle Römerové (2010) jsou další nekomerční projekty, dotované z veřejných zdrojů, vnímány současnou politickou reprezentací jako přítěž veřejných rozpočtů. Už jen z tohoto důvodu volíme pro Kreativní centrum Brno komerční formu právní subjektivity, konkrétně kapitálovou obchodní společnost s ručením omezeným.

Návrh na (ne)rozdělení Kreativního Centra Brno

Od začátku provozu navrhujeme rozdělení kreativního centra na „komerční“ a „tvůrčí“ část, kde tvůrčí část bude jakýmsi zázemím pro umělce, architekty, grafiky, designéry (jednoduše všechny představitele kreativních odvětví). Zde naleznou představitelé tvůrčích odvětví klid a tvůrčí prostředí, tak důležité pro jejich práci. Samozřejmě je potřeba již od začátku, i za prozatímního provozu, zajistit vhodné podmínky.

V druhé části se budou nacházet komerční, moderně vybavené prostory pro širokou veřejnost. V části budovy k tomuto účelu nejvhodnější, bude umístěna například galerie, kavárna, workingové centrum, místnosti uzpůsobené pro přednášky, workshopy a Meeting point místnost. Nicméně není nutné zcela oddělit veřejnost od tvůrčích osobností, navrhujeme

³⁵ Römerová. *Fenomén kreativních průmyslů – nová příležitost růstu globální ekonomiky*. 2010

vytvořit dvě i více možností pronájmů atelierů a jiných kreativních prostor. Jednotlivé typy pronájmů se budou lišit jak blízkostí ke komerčnímu centru, tak cenou pronájmu.

1. **Typ „StartUp“** – atelier nebo jiný prostor pro tvorbu v kreativním odvětví mimo komerční prostory (jiná část budovy káznice). Prostor se vyznačuje částečně zrekonstruovaným prostředím se základním sociálním vybavením. Ze získaných poznatků z uměleckého prostředí bývalé Vlněny v Brně jsem usoudili, že potřeby a nároky představitelů kreativních odvětví na prostory odpovídají návrhu částečné rekonstrukce k těmto účelům určených prostorů káznice. Tyto místnosti budou finančně nejvýhodnější, vzhledem k minimálním nákladům na rekonstrukci a základní údržbu, kterou si zajistí rezidenti sami. Předpokládaný nájem se bude pohybovat kolem 5000 Kč/měsíc i méně, bude brán ohled na jednotlivce a jejich finanční možnosti a jejich přínos KC. Prostory budou vhodné pro začínající umělce, architekty a hudební formace.
2. **Typ „RocketScientist“** - atelier nebo jiný prostor pro tvorbu v kreativním odvětví nacházející se v jiném patře budovy káznice, avšak na dohled i na dosah návštěvníků a veřejnosti. Tento typ prostoru se bude vyznačovat vyšší mírou provedených rekonstrukcí a na první pohled bude více reprezentativní. Bude vybaven moderním nábytkem, návštěvník se zde může setkat s nejnovějšími technologickými prostředky, jež umožňují například tvorbu designových výrobků, animaci a tvorbu a vývoj mobilních aplikací (vše ve vlastnictví nájemce). Kontakt mezi tvůrčí osobou a návštěvníkem KC bude zajištěn prostřednictvím prosklené části ateliéru, popřípadě bude praktikována filosofie „otevřených dveří“. Tímto způsobem dává tvůrčí osobnost najevo svůj zájem informovat veřejnost o své činnosti, popřípadě nabízet produkty nebo jiné služby. Cena nájmu bude vyšší, nicméně bude také brán ohled na příjmy nájemce a jeho firmy. Předpokládání nájemci budou začínající podnikatelé v kreativních odvětvích, např. web design, animace a fotografie.
3. **Typ „ShowRoom“** - atelier nebo jiný prostor pro tvorbu v kreativním odvětví nacházející se přímo v centru komerční části kreativního centra a komerčně využívaných prostorů. Tento typ prostor může být nazýván i showroom, neboť bude sloužit novým, ale úspěšným firmám v oblasti kreativních odvětví k prezentaci a prodeji služeb a výrobků. Vybavení prostor bude reprezentovat firmu nebo podnikatele, takže předpokládáme, že bude nadstandardní, moderně vybavený a s designovými prvky. Nájem se bude pohybovat v cenových relacích podobných

jako v obchodních centrech, kde nájemci vystavují nebo nabízejí své produkty a služby za účelem prodeje. Showroomy budou mít otevírací dobu, ale budou současně fungovat i jako prostředí pro tvorbu, mimo otevírací dobu nebo jinak podle rozhodnutí nájemce.

Závěr

Tato práce měla za cíl vytvořit koncept provozování kreativního centra v areálu budovy staré brněnské káznice. V práci jsme nejdříve analyzovali oblast, ve které se budova nachází - pokusili se popsat současnou DNA lokality, podobně informovat o historii budovy a okolí a analyzovat lokalitu pomocí metody SWAT. Další podstatnou částí naší práce byla analýza zahraničních kreativních center a na základě ní vytvořit návrhy obdobného zařízení v Brně.

Byl vytvořen návrh prozatimního provozu káznice a návrh organizační struktury. Neposlední věcí bylo doporučení právní subjektivity kreativního centra, ve kterém jsme zvažovali výhody a nevýhody příspěvkových organizací a obchodních společností. V poslední kapitole byl vytvořen návrh na rozdělení centra na tři typy prostor, které bude možno poskytovat zájemcům.

Věříme, že naše návrhy budou možnou inspirací při budoucí realizaci tohoto projektu Magistrátem města Brna a že jsme splnili cíl, který nám byl vytyčen.

Příloha A – Trans Europe Halles

Poslání: "Trans Europe Halles je síť nezávislých kulturních center, které nabízejí dynamické fórum pro nápady, spolupráce a vzájemnou podporu ve snaze mezikulturní výměny, porozumění a umělecké svobody."

Je jednou z nejaktivnějších kulturních sítí v Evropě. Představuje platformu pro vzájemnou podporu, spolupráci a výměnu mezi členskými centry. Výměna spočívá v možnosti členských center vyměnit si své umělce, pracovníky či dobrovolníky, kteří svými nápady a zkušenostmi mohou napomoci rozvoji jiným kulturním centrům. Naopak zde mohou získat i zkušenosti nové a podpořit tak svůj osobní či profesní rozvoj, který nadále mohou uplatnit v domovských centrech. Výsledkem této spolupráce jsou velké mezinárodní projekty, menší bilaterální či trilaterální výměny a spolupráce.

Společnost TEH byla založena v roce 1983 a nyní sdružuje více než 50 multidisciplinární a společensky angažovaných členských center v celé Evropě. Většina center se nachází v budovách průmyslového dědictví a vzali na sebe důležitý úkol zavedení kulturní politiky. Síť má v současné době 48 členů a 16 přátel ve 25 evropských zemích. Stále se připojují noví členové a obohacují síť svými zkušenostmi a odborností.

Tato síť se aktivně rozšiřuje a v poslední čtvrtině století se Trans Europe Halles rozrostla tak, že dnes v kulturní sféře hraje velmi významnou roli.

Web: www.teh.net

Příloha B – Výsledky online průzkumu

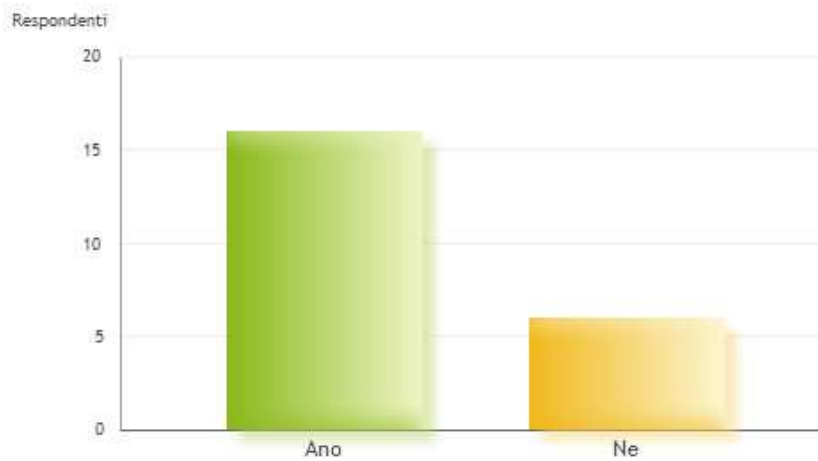
Aby bylo možné navrhnout adekvátní řešení současné situace Kreativního centra Brno, rozhodli jsme se pro uskutečnění průzkumu. Dotazníkem byly osloveny vybrané subjekty a jedinci pohybující se v Brně v oblasti kreativních průmyslů a kultury.³⁶ Adresy byly generovány z webových stránek www.culturenet.cz a www.uvucr.cz/rejstrik/rejstrik.htm a byly doplněny o lokální subjekty vyhledané prostřednictvím internetových vyhledávačů. Vznikl tak adresář čítající na 137 e-mailových adres, na které byl zaslán průvodní dopis s odkazem na internetové stránky průzkumu. Průzkum byl anonymní. V případě zájmu o výsledky průzkumu měli respondenti možnost uvést e-mailovou adresu.

Následující grafy prezentují výsledky tohoto průzkumu. Je třeba upozornit na nízkou relevanci těchto výsledků, protože nebyly použity při přípravě návrhu Kreativního centra Brno a necháváme je zde bez podrobných komentářů. Dotazníkové šetření bylo předčasně ukončeno z důvodu nesouhlasu konzultantky projektu a shledání dotazníku „špatným“. Výsledky tedy prezentují názory pouze malé skupiny 22 respondentů.

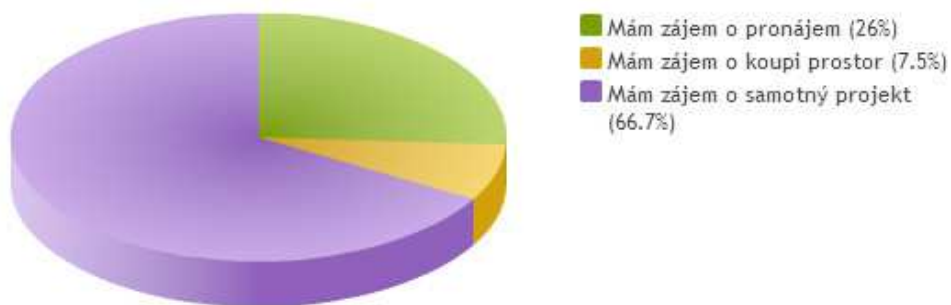

³⁶ Kreativní průmysly byly v případě tohoto průzkumu definovány dle dosavadních výsledků projektu Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR (2011 – 2015). [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://www.idu.cz/cs/publikace-7>

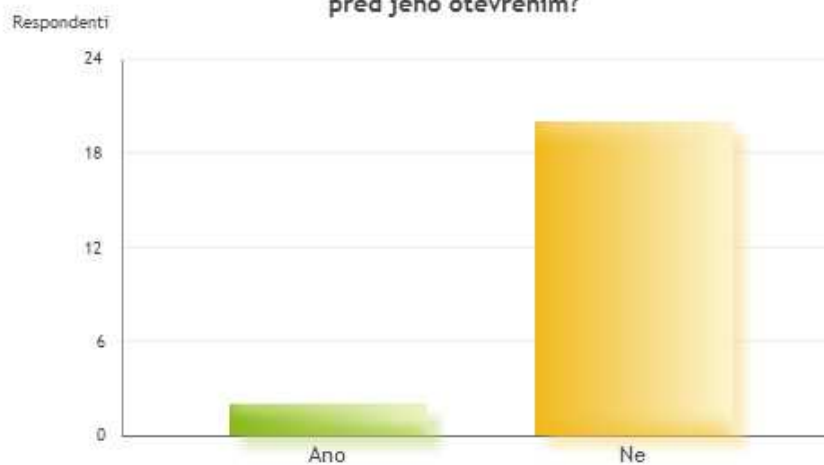
Měli byste zájem o využití služeb Kreativního centra?

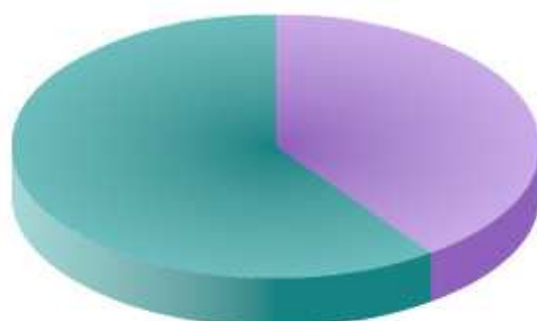
Jaký je váš zájem na realizaci Kreativního centra v Brně?

Měli byste zájem se finančně podílet na vzniku Kreativního centra ještě před jeho otevřením?

Pokud ano, jakým způsobem byste si spolupráci představovali? V případě odpovědi ne, otázku prosím přeskočte.

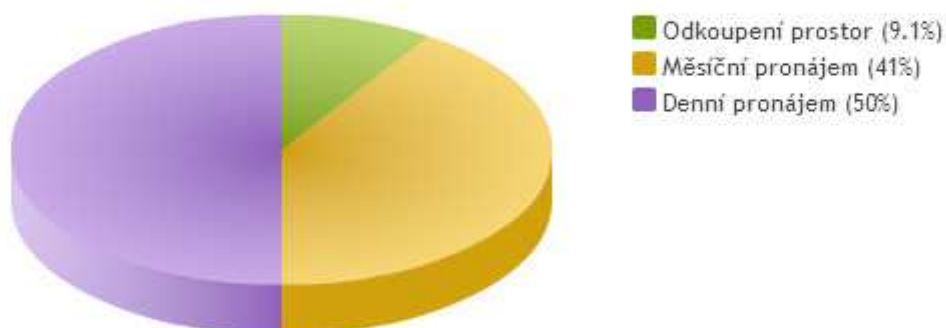
- Investor projektu (0%)
- Zakoupení prostor ještě před otevřením centra (0%)
- Zpoplatněná rezervace pronájmu prostor před otevřením centra (40%)
- Jiný (Prosím, doplňte) (60%)

Z jakého důvodu byste Kreativní centrum využili?

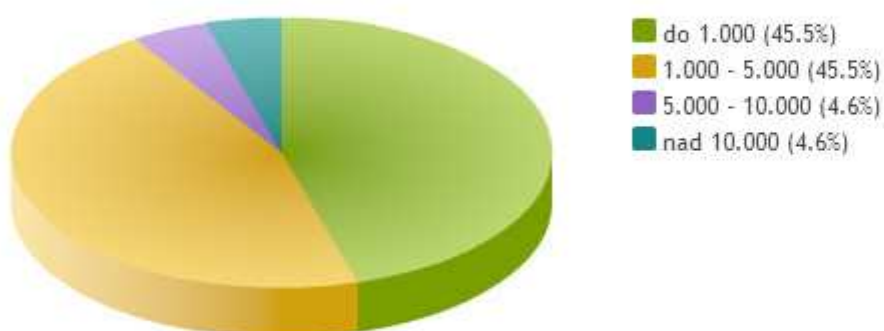

- Pronájem kanceláře/studia/zkušebny/ateliéru (11.7%)
- Jsem začínající podnikatel a potřebuji prostory (1.2%)
- Co-working (8.2%)
- Sdílení informací napříč obory (16.3%)
- Sídlo v objektu plném tzv. kreativní třídy a pracovníků v kreativních průmyslech (8.2%)
- Možnost trans-oborové spolupráce s dalšími subjekty, které v objektu sídlí (14%)
- Potřebuji zasedací místnost pro občasné využití (2.4%)
- Naše firma expanduje a současné prostory již nevyhovují (2.4%)

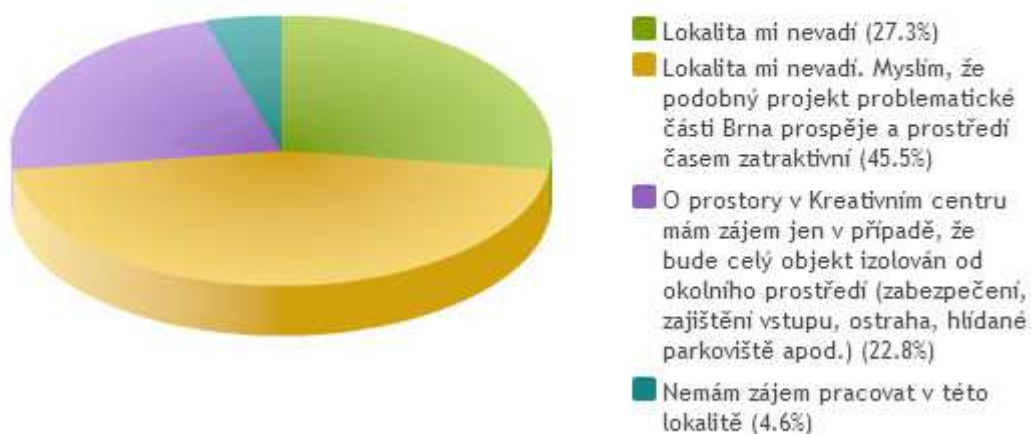
Jaký způsob úhrady prostor v Kreativním centru byste preferovali?

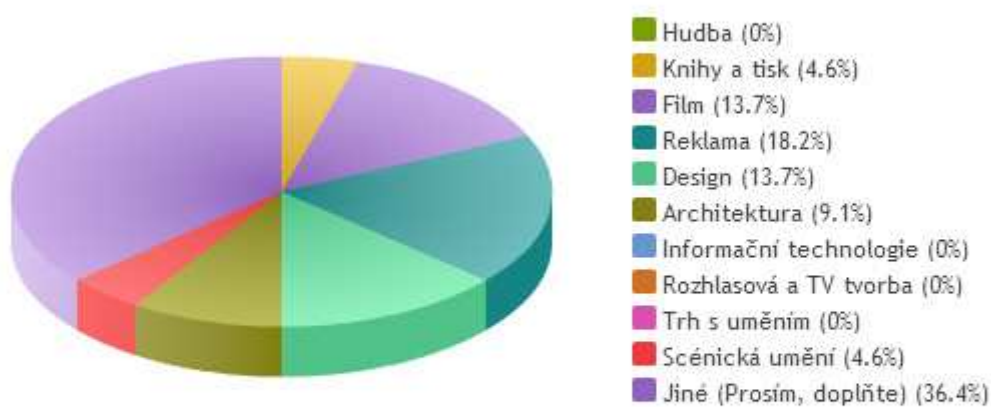
Jakou částku byste byli ochotni zaplatit za měsíční pronájem? (v Kč)

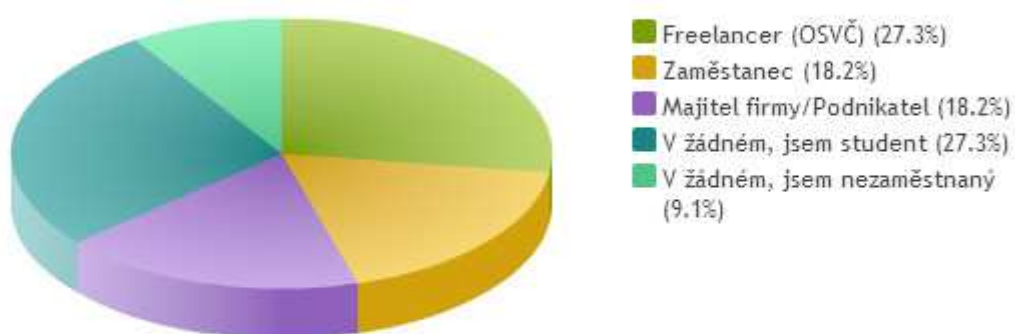
Jakou roli by ve vašem rozhodování o pronájmu/koupi/návštěvě Kreativního centra hrálo jeho umístění v lokalitě mezi ulicemi Bratislavská a Cejl?

V jakém oboru pracujete?

V jakém pracovním poměru se právě nacházíte?

Použitá literatura a zdroje

DVOŘÁK, Jan. Kreativní management pro divadlo, aneb, O divadle jinak: kapitoly k tématu realizace divadla. 2. vyd. Praha: Pražská scéna, 2004, 337 s. Teatrologie, sv. 9. ISBN 80-861-0253-X.

JANKŮ, Martin. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult.* 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 493 s. ISBN 978-80-7400-078-2.

KAISER, Michael M. *Strategické plánování v umění: praktický průvodce.* 1. vyd. Praha: Institut umění - Divadelní ústav v Praze, 2009. ISBN 80-700-8236-4.

KAISER, Michael M.; EGAN, Brett. *CYKLUS: Plánování pro dosažení úspěchu v umění.* DeVos Institute of Arts and Management at Kennedy Center. Washington, DC. 2011

KAZINCZY, Ferenc. *Ferenc Kazinczy a Brno (vězeňský deník Ference Kazinczyho a jeho pobyt v Brně).* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, 132 s. ISBN 80-210-2366-X

KESNER, Ladislav. *Marketing a management muzeí a památek.* 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 304 s. ISBN 80-247-1104-4.

KUČA, Karel. *Brno: Vývoj města, předměstí a připojených vesnic.* 1. vyd. Praha: Baset, 2000, 644 s. ISBN 80-86223-11-6

KUDĚLKOVÁ, Lenka, PhDr. *Moravsko-slezská věznice.* Encyklopedie dějin města Brna. [online]. 2012, [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=118

KÝR, Aleš, PhDr. *Historie vězeňství.* [online]. [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>, *Přeplněná věznice krajského soudu v Brně* Moravské Slovo, 20. 7. 1934, r. 32, č. 131, s. 3.

LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch – MYLKOVÁ, Petra (2011). *Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy.* Parlamentní isntitut. [online]. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: http://www.avpo.cz/sdata/prispevkove_organizace_v_CR_a_EU_78.pdf

MAREČEK, Lubomír. *Po šedesáti letech vstoupil do míst, kde ho věznili.* iDnes.cz/Brno a Jižní Morava [online]. 15.9.2009. [cit. 2013-04-19] Dostupné z: http://brno.idnes.cz/po-sedesati-letech-vstoupil-do-mist-kde-ho-veznili-fs6-/brno-zpravy.aspx?c=A090915_142051_brno_dmk

PRAČKA, Břetislav; KRÁLÍK Oldřich; DVOŘÁK, Jaromír. *Bezručův Proces: Soudní a úřední dokumenty 1915 – 1918.* 1. vyd. Ostrava: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1962, 306 s. ISBN 48-004-62

RÖMEROVÁ, Eva. *Fenomén kreativních průmyslů – nová příležitost růstu globální ekonomiky.* Ekonomika a management. [online]. 2010, č. 2 [cit. 2013-05-11]. ISSN 1802-8934. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=eam&pdf=96.pdf>

STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích 1945 – 1955*, 1. vyd. Opava: Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002, 248 s. ISBN 80-86224-33-3

SMUTNÁ, Kateřina, PhDr. *Historie archivu.* Moravský zemský archiv. [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/historie-archivu>

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 129 s. ISBN 80-210-3031-3.

SKŘIVÁČKOVÁ, Petra. *Divadelní svět Brno v kontextu divadelních festivalů v České republice.* Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2012. Vedoucí diplomové práce Mgr. Simona Škarabelová, Ph.D.

ZATLOUKAL, Pavel. *Brněnská architektura 1815-1915 průvodce.* Brno: Obecní dům, 2006, 248 s. ISBN 9788023977455

ABC Slovník cizích slov. [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rizalit>

Ministerstvo spravedlnosti. *Vězeňství v Československé republice.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1930, 80 s.

Moravský zemský archiv v Brně, fond G71

Statutární město Brno. *Integrovaný plán rozvoje statutárního města Brna v problémové obytné zóně města: pro programovací období 2007-2013.* Dostupné z: http://www.iprm.brno.cz/download/ohr/iprm_iop/Dokument_IPRM_final.pdf

Zákony:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon 2000/250 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech